

ALAMY STOCK PHOTO/BAVARIAN STATE LIBRARY

**JESILI TI
ČUDOVIŠTE,
PUTZI?**

**JESILI KLAUN?
TREBALI
ODABRATI?**

Thomas Snégaroff, inače stručnjak za američku suvremenu povijest s bogatom publicističkom bibliografijom, napisao je preciznu i konciznu studiju jedne kontroverzne i dosad ne toliko poznate ličnosti, fokusiranu upravo na razdoblje od 1920-ih godina do samog početka Drugog svjetskog rata

Piše:
**ENA KATARINA
HALER**

književnica i novinarka

"Biti cijenjen od čovjeka kojemu se dviš prava je srća koja se graniči s čudom, jer se u svakom trenutku bojiš da ćeš je izgubiti", recenica je koja stoji na početku knjige "Putzi - Hitlerov pijačni" francuskog povjesničara, novinara i sveučilišnog profesora Thomasa Snégaroffa te misao koja savršeno sažima ono što je autor iznio u svega dvjestotinjak stranica prîce o jednom od najblîjih Hitlerovih ljudi s početka njegove političke karijere. "Svega dvjestotinjak", je takvu je prîcu o Ernstu Hanfstaenglju, drugom vrhovnom čovjeku kojegu su zvali "čovjecdijkom". Putzi, trgovcu umjetinama njemackog podrijetla i manire, američkog obrazovanja i ambicije, pijačnu - čovjeku kojegu su opisivali ekscentričnim i sarmantnim čak i u njegovoj poznoj dobi (koju je pukom srećom s obzirom na okolnosti doživio), bilo sasvim moguće rasplasati i u nekoliko tomova.

Nastavak na sljedećoj stranici →

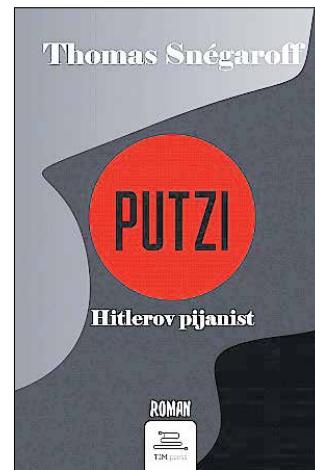
Putzi i Heinrich Himmler, zapovjednik njemačke policije, SS-a, SD-a, Gestapa i RSHA, te time i jedan od najmoćnijih ljudi nacističke Njemačke

Adolf Hitler u društvu Ernsta Hanfstaengla (treći s desna) na otvaranju 'Haus der deutschen Kunst' (House of German Art) 1938.

Thomas Snégaroff, inače stručnjak za američku suvremenu povijest s bogatom publicističkom bibliografijom, nije se pak poveo za američkim senzacionalističkim pristupom. Umjesto obimnog romana, napisao je preciznu i konciznu studiju jedne kontroverzne i dosad ne toliko poznate ličnosti, fokusiranu upravo na razdoblje od 1920-ih godina do samog početka Drugog svjetskog rata.

Namjerno pišem "studiju", jer iako na naslovnicu stoji da se radi o romanu, to ne bi bilo u potpunosti točno - ova je knjiga minuciozno proučena dokumentaristica, napisana na način blizak i razumljiv i onim čitateljima bez većeg predznanja o konkretnim dogadjajima. Snégaroff ne ulazi u lik Putzija, ni pošto se ne trudi naći se u njegovoj poziciji, nego ga promatra i proučava iz svoje vlastite, ne približava objektivnom čitatelju razmišljanje nacističkog simpatizera, nego ono suvremenog povjesničara. Kad analizira Putzija čitajući i prevodeći njegove memoare (nije li sretna okolnost što su ljudi koji su ih pisali uvidjeli svoju nepobitnu važnost za svjetsku povijest i osjetili potrebu dati joj svoj glas?), kad se nakratko stavlja u njegovu kožu i postavlja pitanje: "Jesi li ti čudovište, Putzi? Jesi li klaun? Treba li odabrat?", Snégaroff svjesno stavlja tu dojbu u čitatelja. Ukratko, ono što cete držati u rukama ako posegnete za ovom knjigom prije bi se moglo

PUTZI Hitlerov pijanist
Thomas Snégaroff, Tin press.
Prijevod: Dubravka Celebrini

Između upoznavanja Putzija i Hitlera u jednoj minhenskoj pivnici do bijega u naručje Amerike i Roosevelta, stoji jedan svijet nama tako dalek da se čini gotovo nestvarnim

puteljku koje je Putzi mogao sanjati one noći kad je Hitler umro, tragova koji ostaju zametni za američkim redateljem Davidom Marwellom i njegovom suprugom Judith prije njihova susreta s Putzijem u siječnju 1973., nakon kojega je trebao nastati dokumentarni film. Nažalost, film o Putziju nikad nije snimljen. Zašto ne bi bio iigrani? Thomas Snégaroff rođen je godinu dana nakon Marwellova posjeta Putziju, a ipak do njega nitko nije iskoristio njegov sinopsis, na početku kojega stoji rečenica: "Ovo je priča o čovjeku koji je bio prijatelj monstruma i koji je ostao 'šarmantan'". Iz toga je nastala nevelika knjiga, koja ipak uspijeva obuhvatiti i Putzijevu obiteljsku pozadinu - njegova oca Edgara, uspješnog trgovca umjetninama, u mladosti ljubavnika kneginje Sophie Charlotte, najmlade sestre austrijske car-

ce Sissi, "koju neizostavno zamišljamo u liku Romy Schneider". Nakon udaje kneginje za Ludvika II., Edgar je oženio dobrostojeću Amerikanku Katherine, daljnju rodakinju Franklin Delana Roosevelta. Upravo će njemu Putzi biti odan nakon rata te mu raskrinkati više nacističkih kolega u svrhu njihova uhićenja. Kako je "čovjek koji je uludio Hitlera" - skinuo mu bijele dokoljenice, kratke kožne hlače i tanku kravatu, odjenuo Adolfa u propisno odijelo, satima vježbao s njim ne bi li iskorijenio njegov austrijski naglasak i doveo pred Nijemce govornika kavkvin ga povijest pamti - nakon rata postao osoba od povjerenja američkom progonu istih ljudi s kojima se godinama družio, kojima je svirao Wagnera u svom salonu? Ako revolucija jede svoju djecu, diktatura je onda proždire. Ernst Hanfstaengl je imao lude sreće da ga je prije

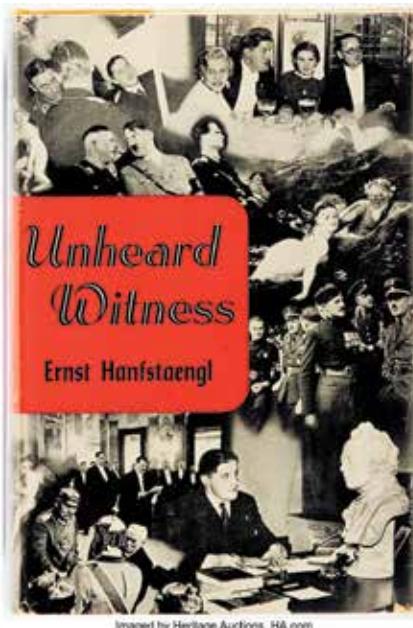
toga, u zadnji čas, odbacila. Bilo bi nepošteno odmah otkriti kako - to ipak vrijedi pročitati. Za poticaj, između upoznavanja Putzija i Hitlera u jednoj minhenskoj pivnici do bijega u naručje Amerike i Roosevelta, stoji jedan svijet nama tako dalek da se čini gotovo nestvarnim, no postoje sultanske i njemačke obitelji čijoj je djeci upravo sveopća dostupnost obrazovanja i mogućnosti stvorila potrebu za buntom, kakvim god razlikovanjem od okoline, dodatnom svrhom koja se ostvarila, a gdje nego u ideologiji tako osmisljenoj da bi bila razumjiva i izgladnjelom seljaku i debitantima Unity i Diana Mitford, Winifred Wagner zaljednom glazbom svoga tasta Richarda gotovo jednako kao Hitlerom kojemu će u zatvor donositi papire da bi mogao napisati ono što će sam Putzi, nakon što tekst redigira i uredi, izbaciti slaba mjesta, nazvati remek-djelom, a potom i finansirati tisk - u pitanju je naravno "Mein Kampf". Je li Putziju instinkt za tekst bio uroden ili ga je stekao u druženjima s njujorskom književnom scenom s početka 20. stoljeća, među njima i Djunom Barnes, koja je prije nego će postati gay ikona bila upravo Putzijeva ljubavnica?

Nastavak na sljedećoj stranici →

Nju je ovaj ekscentrik pak ostavio (po njegovim riječima) zbog čistokrvne Njemicice Helene, buduće majke njegovo dvoje djece i ni manje ni više nego Hitlerova predmeta obožavanja, žene koja će tom čovjeku nakon neuspjelog puča 1923. godine doslovno spasiti život i naivno, no uvjereni pomisliti kako će joj povijest biti zahvalna. A Putzijeva uloga u toj povijesti bila je uvjetovana - kako to Snégaroff tumači - gotovo dječjom željom da ujedini majku i oca. Ameriku i Njemačku, dakako.

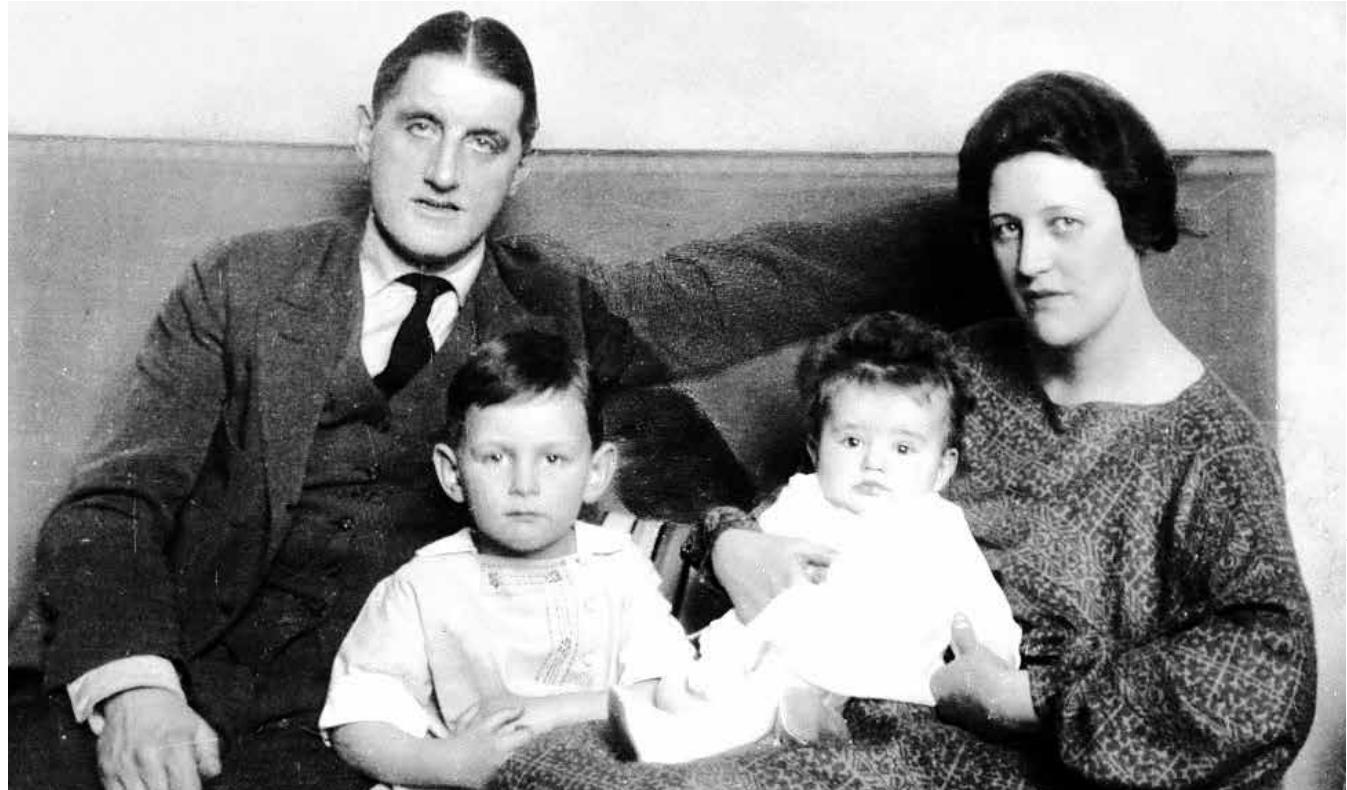
21. stoljeće tek je dalo naziv onome što postoji od pamтивjeka i što je u ovom slučaju nagnalo obrazovanog i situiranog čovjeka da se povede za milozvučnim obećanjima. "Cancel kultura", manje je poznato, postojala je i u SAD-u u razdoblju nakon Prvog svjetskog rata prema njemačkom stanovništvu, mijenjala su se imena ulica i gradova nazvanih prema onima njemačkim, vlast je pratila stotine tisuća rezervista njemačke vojske, konfiscirana im je imovina, pa tako i Putzijevoj obitelji ostaje "tek mali dučan nasuprot Carnegie Hallu". Štoviše, Wagnera je u koncertnim dvoranama zamjenio Berlioz, a Hanfstaenglu nije preostalo drugo nego vratiti se u Bavarsku, tad nimalo nalik onoj obećanoj zemlji njegova djetinjstva i u očaju zasvi-

Imaged by Heritage Auctions, HA.com

rati Wagnera mladom političaru u usponu, po povratku će i svoje koračnice skladane za proslave na Harvardu preinačiti u one svirane na nacističkim marševima. Malo je poznato da je upravo Ernst Hanfstaengel osmislio pozdrav "Sieg Hail", izведен u ritmu u kojem se tek nekoliko godina ranije na najprestižnijem sveučilištu orilo "Fight Harvard". Nije Putzija

Helene Hanfstaengl sa suprugom Ernstom i djecom

obuzeo antisemitizam - sve dok se njegova obiteljska loza ne uspoređuje s trgovcima židovskog podrijetla, jasno - već težnja da rodnoj Njemačkoj približi američki model "čišćenja rase", onu jasniju, pristojnu ksenofobiju izrečenu imigracijskim zakonima na temelju onog Jonshon-Reedova iz 1924. godine, koja ni danas, pedeset godina nakon Putzijeve smrti, nije iskorijenjena. "Putzi - Hitlerov pijanist" nas ne odvodi nacističke logore, nego na mjesta na neki način jednako užasna - u ladanske vile gdje se svira klasična glazba, a svi ti ljudi, spremni založiti novac i život u ime nacionalsocijalizma, imaju svoje nesigurnosti, želje i ljubavi, koje nam i nisu tako strane.

I bogati plaču. Neće nam ih nakon čitanja ove knjige biti pretjerano žao, no ne ostaje niti dovoljno gorčine da bismo ih ponovno, barem nakratko, osuđivali. Ipak, Thomas Snégaroff napisao je vješt, pitak, možda i suviše zavodljiv uvid u manje poznatu stranu povijesti koji, ako mu pridodamo natruhe o Hitlerovoj seksualnosti, prvi dojam susreta s Mussolinijem, Carla Jungra, animozitet njemačkog društva prema Thomasu Mannu i Henryju Fordu, koji je zamalo pomirio Putzijevu "obitelj", svakako pronalazi svoje mjesto u suvremenom diskursu o povijesti 20. stoljeća.